

22/05/2020

Del operaísmo al (post) operaísmo: la importància de la cruïlla amb el post-estructuralisme francès

L'*operaisme* italià dels anys 60 entra en simbiosi amb el post estructuralisme francès en el *post operaisme*. Ambdós corrents de pensament conflueixen en un mateix espai de lluita marxista i es relacionen recíprocament per causes polítiques i lligams filosòfics preexistents. En el nou marc de dominància capitalista, però, es redefeixen: l'*operaisme* transita de l'obrer "massa" de la nova classe obrera industrial al "social" i adapta així el seu focus d'acció al nou context.

L'*operaisme* italià va ser un moviment polític i filosòfic que va aparèixer a Itàlia als anys seixanta, en un context de transformació cultural profunda. Neix amb la revista *Quaderni Rossi*, fundada per Raniero Panzieri el 1959, el primer número de la qual va sortir el 1961 a partir de la iniciativa de diversos grups polítics radicats en diverses ciutats industrials italianes. *Quaderni Rossi* va representar el renaixement del marxisme a Itàlia fora de el Partit Comunista (PCI), la producció teòrica de la qual es va conèixer com *operaisme*. El principal propòsit era el que

llavors es va denominar *inchiesta operaia* ['enquesta obrera'], que consistia en cartografiar, a la fàbrica, l'emergència de les noves figures obreres i especialment els seus aspectes subjectius més subversius, conegut com 'rebuig de la feina'. La investigació es va centrar principalment en la modificació de la composició de la classe obrera.

L'*operaïsme* italià va desenvolupar una periodització del desenvolupament capitalista, del 'obrero massa' al 'obrero social', que es correspon en paral·lel a la periodització que marca la transició de l'*operaïsme* al (post) *operaïsme*. El 'obrer massa' és conceptualitzat com l'obrer de la gran indústria, sent la fàbrica el lloc privilegiat com a espai de les principals lluites obreres; els anys setanta suposen la fi de la figura de 'l'obrer massa', tant en termes d'organització capitalista de la feina com en termes de la seva hegemonia política i cultural. La figura que emergeix en el trànsit de la societat fordista a la postfordista és el 'obrer social'. Si l'obrer massa corresponia a una fase marcada per una concepció de la centralitat de la fàbrica com a espai de lluites, amb l'obrer social les lluites s'estenen a el conjunt de la societat.

En el trànsit de l'*operaïsme* al (post) *operaïsme* ens sembla fonamental la cruïlla amb el postestructuralisme francès (M. Foucault, G. Deleuze i F. Guattari). L'exili que van emprendre molts dels membres de l'autonomia italiana a finals dels anys setanta a París és sens dubte un fet biogràfic fonamental que possibilita el contacte entre les dues corrents. No obstant això, considerem que la trobada entre les dues corrents no ha estat una simple casualitat motivada per esdeveniments polítics o biogràfics. Més aviat, el que obre la veritable possibilitat de trobada entre les dues corrents són els llaços teòrics profunds que preexistien a la contingència de la trobada. En aquest sentit, l'encreuament entre el (post) *operaïsme* italià i el post-estructuralisme francès és tant un projecte per a reunir tots dos pensaments, com un procés que revela ressonàncies prèvies.

Des d'aquesta perspectiva, podríem parlar d'una relació simbiòtica entre l'experiència italiana i francesa. En concret, ja abans de la trobada entre les dues corrents, la idea de capitalisme cognitiu proposada pel *operaïsme* és hereva de la idea que recorre tota l'obra de Deleuze i Guattari sobre les seves anàlisis de la subjectivitat en el capitalisme contemporani; pel que fa a la relació d'ambdues tradicions amb el pensament marxista, si bé les fonts de la pensada de les dues corrents són diferents, les dues van desenvolupar els seus conceptes en el context d'una problemàtica marxista; un altre aspecte important que ens permet donar a llum la trobada entre dos corrents és la seva oposició general a la pensada hegeliana; finalment, el concepte de subjecte que fa servir el (post) *operaïsme* també té una forta influència de Foucault, per a qui el subjecte no pre-existeix ni a la història ni al procés social.

Antonio Gómez Villar

Departament de filosofia

Àrea de filosofia

Universitat Autònoma de Barcelona

antonio.gomez.villar@hotmail.com / antonio.gomez.villar@uab.cat

Referències

Gómez, V. **From Operaismo to (Post)Operaismo: The Importance of the Cross with French Post-Structuralism.** (2019) *Pensamiento, Revista de investigación e Información filosófica*. Núm. 287, Vol. 75 (1545-1569)

[View low-bandwidth version](#)